Inv. 74633
Inv. 89193.
Cota: 13353.
253328

Extras din REVISTA IDEALISTA de la 1 Martie 1904

ALEXANDRI PATRIOT

CÂTE-VA CUVINTE

CU

PRILEJUL MONUMENTULUI LUI VASILE ALEXANDRI

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ BUCUREȘTI

DE

G. BENGESCU

CONSUL GENERAL LA CONSTANTINOPOLE
FOST MINISTRU PLENIPOTENTIAR

FUNDAȚIUNEA UNIVERSITARĂ CAROLI
Donațiunea Maiorescu
18395.

Se vinde în folosul monumentului

BUCUREȘTI

STABILIMENT DE ARTE GRAFICE „UNIVERSALA"
14 — Strada Covaci — 14
1904

859.09 „18" (Alecsandri)
859 (Alecsandri 1.06)

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI
COTA 13353

RC14P/05

CONTROL 195

1961

D

B.C.U.Bucuresti
C18395

ALEXANDRI PATRIOT

CATE-VA CUVINTE
CU
PRILEJUL MONUMENTULUI LUI VASILE ALEXANDRI

Bine a fost inspirată Academia romînă cînd a hotărît deschiderea uneĭ subscrierĭ publice pentru a se ridica un monument nemuritoruluĭ poet Vasile Alexandri. De patru-spre-zece anĭ bardul de la Mirceştĭ aştepta rîndul săŭ; iar mulţĭ dintre aceia care l'aŭ iubit, care'l admiră, care, cu o statornicie neclintită în convingerile lor literare, persistă a'l privi ca cel maĭ mare geniŭ poetic al Romînieĭ, se întrebaŭ cu surprindere şi cu durere pentru ce pînă astă-zĭ monumentul luĭ Alexandri nu fusese încă înălţat pe una din pieţele noastre publice.

Departe de noĭ gîndul de a contesta saŭ de a micşora meritul acelor bărbaţĭ iluştri carĭ aŭ fost podoaba şi fala naţiuneĭ romîne, şi cărora patria recunoscătoare le-a consacrat cu drept cuvînt nişte monumente neperitoare ca serviciele ce dînşiĭ ĭ-aŭ adus. Aşĭ fi dorit însă ca, de-odată cu statuele ridicate la noĭ în aceştĭ din urmă anĭ, să se fi înălţat de iubirea şi de gratitudinea poporuluĭ romîn şi monumentul luĭ Vasile Alexandri, căcĭ printre numele cele maĭ frumoase numele luĭ este poate cel maĭ frumos; căcĭ poetul e dintr'aceia pe carĭ, după măreaţa expresiune a luĭ Victor Hugo „glasul unuĭ popor întreg îĭ lea„gănă în mormîntul lor: „La voix d'un peuple entier les berce „en leur tombeau".[1])

---

1) *Les Chants du crépuscule. — Hymne.*

E bine să fiĭ un om politic renumit și puternic, să conducĭ o nație, să întemeezĭ un Stat; e frumos ca într'o adunare, să convingĭ spiritele și să răpeștĭ inimile cu farmecul cuvîntuluĭ, cu autoritatea gestuluĭ, cu prestigiul talentuluĭ; dar e tot așa de bine, tot așa de frumos să fiĭ un poet mare, maĭ cu seamă cînd ți-e dat să fiĭ, cum a fost Alexandri, interpretul măreț al aspirațiunilor unuĭ neam, cîntărețul eroic al faptelor viteștĭ care aŭ condus un popor la neatîrnare. Posteritatea pune pe aceașĭ linie pe Pericles și pe Omer, pe Richelieu și pe Corneille, pe Bismarck și pe Gœthe; iar omagiul închinat poeților este poate maĭ întreg, maĭ sincer, maĭ unanim de cît acela care s'aduce oamenilor de Stat: căcĭ rolul, acțiunea, influența acestora se pot judeca în mod deosebit, după ideile, pornirile, concepțiunile politice, simpatiile fie-căruia, pe cînd poețiĭ fac să răsune și să vibreze de o potrivă toate sufletele omenești.

Dacă un poet a știut să miște și să farmece la noĭ, de la cel maĭ mare pînă la cel maĭ mic, pe toțĭ aceia carĭ aŭ o inimă românească, acel poet a fost de sigur Alexandri, căcĭ tot ce e românesc pare a fi trecut în versurile luĭ, căcĭ însășĭ patria pare a fi exprimat dorințele, speranțele, durerile și bucuriile sale prin glasul luĭ duios și răpitor.

Această particularitate proprie și caracteristică a geniuluĭ luĭ Alexandri a fost de maĭ multe orĭ nesocotită de aceia carĭ vorbesc astă-zĭ cu oare-care dispreț de opera luĭ poetică. Tineretul, care din fericire pentru dînsul, n'a cunoscut și n'a văzut zilele grele din trecut; care a găsit constituită și organizată starea politică și socială de care ne bucurăm în timpul de azĭ, nu poate ști cu ce sforțărĭ, cu ce sacrificie, cu ce lupte generația căreia aparținea Alexandri a dus la bun sfîrșit opera uriașă ce întreprinsese, nicĭ ce răsunet avură, pe atuncĭ, în sufletele patrioților românĭ, frumoasele cîntecĭ ale poetuluĭ. Ea le judecă astă-zĭ numaĭ din punctul de vedere al formeĭ, — deși forma a rămas maĭ tot-d'a-una perfectă la Alexandri — și în virtutea unor teoriĭ literare contestabile, opunînd numeluĭ barduluĭ de la Mircești alte nume, negreșit glorioase, dar care totușĭ sunt eclipsate printr'al săŭ. Față cu actul de dreptate și de reparațiune, a căruĭ nobilă inițiativă a luat-o Academia romînă, și în urma subscriereĭ deschisă pentru a se înălța un monument în onoarea poetuluĭ, am crezut interesant, și, în orĭ-ce caz, indicat de împrejurărĭ, nu de a discuta meritele literare și poetice ale luĭ Alexandri — merite care sunt maĭ presus de orĭ-ce discuție — ci de a maĭ

scoate încă odată la iveală, după mulţĭ alţĭ criticĭ şi literatorĭ, partea însemnată ce ocupă, în scrierile luĭ, dragostea nemărginită cu care dînsul 'şĭ-a iubit ţara, reamintind, cu această ocasiune, şi unele din versurile cele maĭ frumoase ce astă dragoste 'ĭ-a inspirat. Nu avem pretenţia de a face maĭ mult nicĭ de a spune maĭ bine de cît respectabilul Preşedinte şi eminentul Secretar General al Academieĭ romîne, carĭ aŭ iscălit, în numele doctuluĭ corp, elocentul apel adresat publiculuĭ romîn cu prilejul deschidereĭ subscriereĭ: singura noastră ambiţiune e de a comenta acel apel şi de a arăta, maĭ cu deamănuntul, cît este de drept şi de bine întemeiat.

Dacă rĕsfoim volumul de *Prosă* din *Operile complecte* ale luĭ Alexandri[1]), găsim la paginele 155—156 următoarele rînduri, scrise în 1849 (poetul avea atuncĭ douĕ-zecĭ şi opt de anĭ), în care el singur ne spune pentru ce'ĭ era drag Romînul:

„Mie 'mĭ-e drag Romînul şi ştiŭ a preţui bunătăţile cu care „l'a dăruit natura. Mĭ-e drag să'l privesc şi să'l ascult, căcĭ el „e simplu şi frumos în înfăţişarea luĭ; căcĭ e curat, înţelept, „vesel şi poetic în graiul săŭ.

„Imĭ plac obiceiurile sale patriarcale, credinţele sale fanta„stice, danţurile sale vechĭ şi voiniceştĭ, portul săŭ pitoresc care, „la Roma, se vede săpat pe coloana luĭ Traian, cânticele sale „jalnice şi melodioase, şi maĭ ales poeziile sale atât de armo„nioase.

„Eŭ îl iubesc, şi am multă sperare într'acest popor plin de „simţire, care respectează bĕtrîneţele, care-şĭ iubeşte pămêntul, „şi care, fiind mândru de numele seŭ de Român, îl dă ca un „semn de cea maĭ mare laudă orĭ-căruĭ om vrednic, orĭ-căruĭ „viteaz, fie măcar de sânge străin.

„Am multă sperare într'acest neam, a căruĭ adîncă cuminţie „e tipărită într'o mulţime de proverburĭ, unele maĭ înţelepte de „cât altele; a căruĭ închipuire minunată e zugrăvită în povestele „sale poetice şi strălucite ca însăşĭ acele orientale; al căruĭ spi„rit satiric se vĕdeşte în nenumĕratele anecdote asupra tuturor „naţiilor cu care s'a aflat el în relaţie; a căruĭ inimă bună şi „darnică se arată în obiceiul ospeţieĭ pe care l'a păstrat cu sfin„ţenie de la strămoşiĭ seĭ; al căruĭ geniŭ în sfîrşit luceşte atât „de viŭ în poeziile sale alcătuite în onorul[2]) faptelor măreţe[3])....."

1) Ediţia Socec;—1876.

2) Alexandri scria: *onorul*, ci nu *onoarea*; el spunea că onorul fiind

Sentimentele expuse cu atîta convingere într'această profesiune de credință aŭ inspirat luĭ Alexandri, încă din primele sale tinereți, un șir îndelungat de poeziĭ patriotice, care încep cu *Altarul monăstireĭ Putna,* scris în 1843, și se succed fără întrerupere pînă la *Oda de la sfințirea Curțiĭ de Argeș,* compusă în 1886. In acest interval de patru-zecĭ și treĭ de anĭ—*longum aevi spatium* — 'șĭ-aŭ luat sborul, din lira entusiastă și mereŭ armonioasă a poetuluĭ: *Adio Moldoveĭ;— Deșteptarea Romînieĭ;— Sentinela romînă (1848);—Intoarcerea în țară (1849);—Anul 1855;— Steaua țăreĭ;— Moldova în 1857;— Hora unireĭ; — Imnul luĭ Ștefan cel Mare (1871); — Cîntecul ginteĭ latine (1877); — Ostașiĭ noștri;— 10 Maiŭ 1881,* etc., etc., etc., pentru a nu cita de cît cele maĭ cunoscute dintre acele poesiĭ ale luĭ Alexandri care'ĭ aŭ fost însuflate de dragostea luĭ de țară, precum și de credința nestrămutată ce dînsul a avut, încă din copilărie, în viitorul Patrieĭ, în renașterea și propășirea neamuluĭ romînesc.

Cu ce jale poetul se desparte de „scumpa și frumoasa“ luĭ Moldovă, atuncĭ cînd mișcarea de la 1848 silește pe ceĭ maĭ bunĭ dintre Romînĭ a'șĭ căuta în străinătate un adăpost contra spirituluĭ de reacțiune și de asuprire ce băntuia la acea epocă nenorocita noastră țară:

„Cine știe, cine știe
„Dacă 'mpins de-al soarteĭ vênt,
„M'oiŭ întoarce'n veselie
„Să sărut al tĕŭ pămînt!
„De-oĭ vedea încă vre-odată
„Munțiĭ tĕĭ rĕsunătorĭ
„Ce cu-o frunte înălțată
„Se perd falnic printre norĭ!

„Ș'aĭ tĕĭ codri de verdeață
„Unde curg, șoptesc ușor,
„Recĭ izvoare ce daŭ viață,
„Doine care zic de dor!
„Ș'al tĕŭ cer care zîmbește
„Sufletuluĭ romînesc
„Și orĭ-care mă iubește
„Ș'orĭ pe care eŭ iubesc!...“

---

maĭ cu seamă un sentiment bărbătesc, cuvîntul care'l desemnă urmează a priimi genul masculin.

3) Cf. *Salba literară, Iassi, 1857,* pp. 273—274.

Era rezervat luĭ Alexandri, nu numaĭ de a revedea cerul zîmbitor al patrieĭ, dar de a o regăsi, cu toate năpeştile şi primejdiile timpurilor de pe atuncĭ, vitează, voinică, gata de a face toate jertfele pentru isbânda aspiraţiunilor sale seculare. La glasul patrioţilor din ambele Principate, la glasul luĭ Alexandri, care împrăştiase în toate unghiurile ţăreĭ minunatele strofe ale *Deşteptăreĭ Romînieĭ:*

„Pînă cînd să crează lumea, o copiĭ de Romînie,
„C'orĭ-ce dor de libertate a pierit, s'a stins din voĭ?
„Pînă cînd să ne tot plece cruda, oarba tiranie,
„Şi la caru'ĭ de trufie
„Să ne 'njuge ea pe noĭ?

„Până când în ţara noastră tot străinul să domnească?
„Nu sunteţĭ sătuĭ de rele, n'aţĭ avut destuĭ stăpînĭ?
„La arme, vitejĭ, la arme! Faceţĭ lumea să privească
„Pe cîmpia romînească
„Cete mîndre de Romînĭ!

„Sculaţĭ fraţĭ de-acelaş nume, iată timpul de frăţie,
„Peste Molna, peste Milcov, peste Prut, peste Carpaţĭ
„Aruncaţĭ braţele voastre cu-o puternică mîndrie,
„Şi de acum pe veciniciе
„Cu toţĭ mâinile vĕ daţĭ!....."

Romînii, dîndu-şĭ cu toţĭ mîinele, făcuseră sforţărĭ eroice pentru a scăpa de starea de înjosire şi de umilire în care'ĭ menţineaŭ atât egoismul şi indiferenţa interesată a Puterilor, cât şi neputinţa Domnitorilor numiţĭ în urma Convenţiuneĭ de la Balta Liman de a favoriza pe faţă avêntul libertăţilor publice şi al dorinţelor naţionale. Rolul luĭ Alexandri, în tot timpul care se întinde între mişcarea de la 1848 şi primul pas spre neatârnare, adică *unirea*, fu de a deştepta spiritele şi de a întări sufletele prin farmecul a-tot-puternic al cîntecelor sale patriotice. Pe când emigraţiĭ din Muntenia, refugiaţĭ în Franţa: Goleştiĭ, Brătieniĭ, Bălcescu, Eliad, Ion Ghica, C. A. Rosetti, Bolliac, etc., ajutaţĭ de o mână de Francezĭ filo-românĭ, ca Ubicini, Bataillard, Vaillant, Colson, Elias Regnault, etc., ştiaŭ, cu multă pricepere şi cu multă dibăcie, să intereseze, printr'un şir neîntrerupt de lucrărĭ şi de broşurĭ politice, la soarta Principatelor pe ceĭ maĭ iluştri dintre oameniĭ de Stat şi dintre scrii-

torii străini, Alexandri se silea pe de o parte a rĕspândi literatura noastră populară în ţările occidentale (se ştie că el însuşĭ a tradus în limba franceză Baladele şi cântecile populare ale Romînieĭ, publicate în 1855, de Ubicini, la Paris), iar pe de altă parte protesta, în strofe înflăcărate, contra soarteĭ nedrepte care prigonea pe compatrioţiĭ sĕĭ, reînsufleţindu-le inimele, şi prorocindu-le, cu destinurĭ maĭ bune, izbânda definitivă a cauzeĭ lor:

„Dar cât va bate inima 'n mine
„Eŭ în veghere la luptă-oĭ sta,
„Şi cu tărie eŭ pentru tine
„In faţa lumeĭ voĭ protesta!

„Pentru coroana-ţĭ de Suverană
„Pentru-al tĕŭ nume şi al tĕŭ drept,
„Eŭ înfrunta-voĭ hidra duşmană,
„Ş'un scut ţi-oĭ face din al meŭ pept!

„Voĭ zice ţie „Mamă 'ntristată,
„Prinde la suflet învietor,
„Căcĭ tu scăpa-veĭ de muncĭ odată,
„Şi'ĭ avea parte de viitor!

„Las' să te prade hoţiĭ în taină,
„Să urle lupiĭ în urma ta;
„Lasă'ĭ să rupă mândra ta haină;.....
„Haină maĭ mândră tu veĭ purta!

„In zadar reiĭ vreaŭ în orbire
„Ceresca lege a împotrivi!
„Cerul voeşte a ta mărire,
„Şi tu, Moldovă, mare veĭ fi!....."

Acestea le scria poetul în 1857, şi tot din anul 1857 este vestita *Hora unireĭ*, care rĕspândită, recitată, cântată, danţuită în toată ţara, făcu poate maĭ mult pentru propaganda şi propăşirea ideiĭ uniuneĭ, de cât multe articole d'ale publiciştilor şi multe protocoale d'ale diplomaţilor:

„.... Unde'ĭ unul, nu'ĭ putere
„La nevoĭ şi la durere;
„Unde-s doĭ, puterea creşte
„Şi duşmanul nu sporeşte!

„Amîndoĭ suntem de o mamă,
„De-o făptură și de-o seamă,
„Ca doĭ brazĭ într'o tulpină,
„Ca doĭ ochĭ într'o lumină!
. . . . . .

„Vin' la Milcov cu grăbire
„Să'l secăm dintr'o sorbire,
„Ca să treacă drumul mare
„Peste-a noastre vechĭ hotare,

„Și să vază sfîntul soare
„Intr'o zi de sĕrbătoare,
„Hora noastră cea frățească
„Pe câmpia românească!"

Veni „ziua de sĕrbătoare", ziua neuitată de 24 Ianuarie 1859, care împlinea dorințele tuturor patrioților romînĭ, și de la care se poate zice că datează existența Romînieĭ. Noul ales al Principatelor-Unite, Alexandru Ion I-iŭ, urmând a notifica Cabinetelor europeane atât suirea sa pe tron cât și nobila resoluție ce luase de „a depune ambele sale coroane pe fruntea unuĭ prin„cipe străin, dacă marele Puterĭ ar voi să realizeze dorințele „nați romîne exprimate de Divanurile *ad hoc* din anul 1858", încredință luĭ Alexandri, care devenise ministrul sĕŭ de Externe, această misiune pe cât de măgulitoare, pe atât de delicată. — „Du-te, și fă cum te-or povățui inima și conștiința"; zisese Domnitorul luĭ Alexandri, în ajunul pornireĭ sale; iar poetul-diplomat, încrezêndu-se numaĭ și numaĭ patriotismuluĭ sĕŭ, plecase purtând în adâncul sufletuluĭ și avênd mereŭ dinaintea ochilor efigia sacră a patrieĭ: „.... Eŭ, un biet țăran de la Dunăre" — scrie Alexandri în privința acesteĭ misiĭ — „aveam „a mĕ găsi în contact cu oameniĭ ceĭ maĭ însemnațĭ din Europa. „Nu dar fără grijă mĕ întrebam de voiŭ putea să mĕ ridic și „să mĕ susțin la înălțimea misieĭ mele. Insă găseam o îmbăr„bătare în tainica și deplina convingere ce aveam de mult că „Dumnezeŭ ține cu Romîniĭ...." [1])

Se știe cu ce succes Alexandri îndeplini sarcina ce'ĭ fusese încredințată. La Paris, la Londra, la Turin, blândețа și afabilitatea manierilor sale, amenitatea caracteruluĭ, finețа spirituluĭ,

1) *Istoria misiilor mele politice;* în *Convorbirile literare*, t. XI, p. 429; — t. XII, pp. 41, 81, 153.

măsura și tactul ce'l deosebeaŭ, îĭ câștigară simpatiile generale și contribuiră mult la reușita negociărilor cu care fusese însărcinat. Aceia care ar vroi să cunoască maĭ de aproape cu ce demnitate — și tot de-odată cu ce dibăcie — el știu să apere interesele țăreĭ, chiar față cu uniĭ bărbațĭ carĭ nu eraŭ tocmaĭ bine dispușĭ în favoarea noastră, vor citi cu mare plăcere și cu mare folos extractele ce s'aŭ publicat în *Convorbirile literare* din *Istoria misiilor politice* ale luĭ Alexandri.

După întoarcerea luĭ în Romînia, diplomatul și omul de Stat se deteră iarășĭ în lăturĭ dinaintea poetuluĭ, care, deșteptând pe Muza ce o culcase, cum zice el însușĭ cu haz „în fundul „unuĭ portofoliŭ ministerial", consacră toată activitatea sa literară la publicarea uneĭ nouĭ ediție a *Poesiilor populare ale Românilor*, adunate, „*îndreptate*", și tipărite de dînsul, sub titlul de *Balade*, încă din anul 1853. Această operă capitală a luĭ Alexandri—care singură ar fi de ajuns pentru a face numele luĭ neperitor — merită de a ne opri câte-va momente, căcĭ găsim într'însa o nouă dovadă de patriotismul nemărginit ce însufleța pe poet. Poesia populară este într'adevăr cartea supremă, cartea cărților, deschisă tuturor, citită de toțĭ, în care generațiile de astă-zĭ învață a cunoaște firea, pornirile, obiceiurile, ideile, simțirile generațiilor de erĭ; ea este ca sufletul strămoșilor ce se comunică și se transmite urmașilor; facla sacră pe care părinții o depun în mîinile fiilor, pentru a'ĭ conduce, pentru a'ĭ lumina, pentru a deștepta și a întări într'înșiĭ iubirea și mîndria trecutuluĭ; oglinda în care se resfrînge, în trăsăturĭ netede și luminoase, fisionomia și caracterul unuĭ neam; tesaurul neprețuit al datinelor și al tradițiunilor naționale. Convins, încă din prima sa junie, că numaĭ prin descoperirea și scoaterea la lumină a unuĭ asemenea tesaur se putea reconstitui, în lipsa unor alte documente istorice care pe atuncĭ abia începuseră a se culege și a se publica, trecutul măreț al poporuluĭ romîn, Alexandri nu cruță nicĭ o sforțare, nicĭ un sacrificiŭ pentru a îmbogăți țara cu această avere națională.

Nu este aci locul de a examina dacă poetul merită reproșul, ce i s'a adresat une-orĭ, cum că ar fi tras o mare parte din acele poeme din propria luĭ imaginație. Autenticitatea poeziilor populare ale Românilor e maĭ presus de orĭ-ce îndoială; iar, pe de altă parte, poetul a protestat tot-d'auna contra asertiuneĭ că aceste poeziĭ ar fi fost închipuite și compuse de dînsul, deși a recunoscut în mod sincer și leal — și asta chiar din prima zi—că le-a *îndreptat* (ast-fel cum arată titlul broșureĭ originale)

și că a făcut întocmaĭ ca giuvaergiul, care găsind pietre prețioase acoperite cu rugină și cu praf, le cioplește, le netezește, și apoĭ le așează între ramurile uneĭ coroane strălucitoare. Se poate ca *folklorismul* să fi perdut în așa chip cîte-va observațiunĭ interesante: în orĭ-ce caz, literatura și arta națională aŭ cîștigat o operă de o valoare neprețuită.

O scrisoare, scrisă în limba franceză, și adresată de Alexandri cunoscutuluĭ filo-romîn Ubicini, conține în această privință următoarele destăinuirĭ, puțin cunoscute pînă astă-zĭ: „Mina odată „descoperită“ (Alexandri a vorbit, la începutul scrisoareĭ, de primele sale încercărĭ poetice, citînd printre poeziile sale cele maĭ nemerite *Baba-Kloanța*, *Strunga*, *Doina*, *Hora*, *Craiŭ-Noŭ*) „mă gîndiĭ la o lucrare scumpă și pioasă, culegerea poesiilor „populare ale țăreĭ mele, și în acest scop străbătuĭ munțiĭ și „cîmpiile, amestecîndu-mă cu țăranĭ pe la bîlciurĭ; intrînd fără „sfială cu dînșiĭ în cîrciumĭ, privind horile din sate, suindu-mă „pînă în vîrful munților pentru a descoperi ciobanĭ—trubadurĭ; „vizitînd ruinele castelului din Neamț, umblînd des prin mî„năstirĭ, ascultînd pretutindenĭ povestele basmelor populare, le„gendelor fantastice, etc., etc., și stenografiînd în pripă tot ce „resunase la urechile mele. După treĭ saŭ patru anĭ, mă aflam „în posesiunea unuĭ amestec voluminos de versurĭ stricate și „schimonosite de cîntăreți, de legende ciuntite, de bucăți încîl„cite într'o desordine nepomenită; pietrele prețioase 'mĭ eraŭ „însă la îndemînă; nu maĭ aveam de cît a le netezi, a le pune „la locul lor, a le așeza frumos pentru a reconstitui vechile „scule ale strămoșilor noștri. O asemenea ocupație fu pentru „mine plină de interes și de farmec. Căpătasem într'aceasta o „facilitate așa de mare, încît mi s'a întîmplat adesea de a aduna „prin versurĭ compuse de mine părțile despărțite și împrăștiate „ale vr'uneĭ balade, apoĭ de a regăsi maĭ tîrziŭ acele versurĭ „în gura bătrînilor care 'mĭ povesteaŭ legende necunoscute...“.

Tot trăind mereŭ, prin minte și prin închipuire, cu eroiĭ baladelor și legendelor noastre naționale — cu un Mihu copilul, cu un Romîn Grue Grozovanul, cu un Dragoș, cu un Radu Calomfirescu, care deveniseră ca familiariĭ săĭ — poetul se deprinsese de vreme a cunoaște, a prețui și a admira vitejia nea-

1) O parte din această scrisoare a fost reprodusă în *Introducțiunea* volumuluĭ nostru: *Pastels, poésies de V. Alexandri, traduites en vers français, etc. etc. Bruxelles și Paris*, 1902.

muluĭ romînesc. Faptele măreţe din analele noastre, luptele crîncene susţinute de strămoşiĭ noştri contra păgînilor şi contra popoarelor vecine cu care s'aŭ luptat în decursul veacurilor, iĭ inspiraseră cea maĭ mare încredere în valoarea militară a soldatuluĭ romîn. Incă din anul 1859, atuncĭ cînd armata noastră abia începuse a se alcătui şi a se organiza, Alexandri zicea împăratuluĭ Napoleon :

„Eŭ considerez, Sire, soldatul romîn ca pe unul din ceĭ maĭ „buni din Europa, căcĭ este disciplinat prin-însăşĭ natura sa, „deprins cu toate greutăţile vieţeĭ, cu foamea, cu osteneala, cu „căldura, cu gerul, şi are o aplecare la soldăţie. In vremea cînd „Ruşiĭ aŭ organizat cel d'întîiŭ batalion romînesc, eĭ se minunară „ast-fel de lesnirea tinerilor recruţĭ a deprinde mînuirea armelor, „cît îĭ numeaŭ *franzuski*, adică francezĭ....“ [1]).

Evenimentele din 1877—1878 urmaŭ să dovedească—opt-sprezece anĭ maĭ tîrziŭ—ce bun proroc fusese Alexandri, şi cît de intemeiată era buna opiniune ce 'şĭ formase despre calităţile soldatuluĭ nostru. Vitejia desfăşurată de armata romînă în luptele eroice d'imprejurul Plevneĭ a inspirat poetuluĭ—printre alte versurĭ care vor trăi tot atît de mult cît şi limba romînă — *Oda ostaşilor romînĭ* şi *Peneş Curcanul*:

„Junĭ ostaşĭ aĭ ţăreĭ mele, însemnaţĭ cu stea în frunte!
„Dragiĭ meĭ vultanĭ de cîmpurĭ, dragiĭ meĭ şoimanĭ de munte!
„Am cîntat în tinereţe strămoşeasca vitejie,
„Vitejie fără seamăn pe-acel timp de grea urgie
„Ce la vechiul nostru nume a adaos un renume
„Dus pe Dunărea în Mare şi din Marea dus în lume!
. . . . . .
„O vitejĭ de viţă veche! Auziţĭ în depărtare
„Acel vuet fără nume ce răsună ca o mare?...
„Sunt bătăile de inimĭ al întreguĭ neam al nostru
„Ce uneşte zi şi noapte dorul lor cu dorul vostru,
„Sunt vărsările de lacrimĭ pentru-acel care se stinge
„Sunt urările voioase pentru-acel care învinge!
. . . . . .
„Pas dar! pas tot înainte! timpul vechiŭ din noŭ zoreşte!
„Viitorul Romînieĭ dat-aŭ mugur ce 'ncolţeşte.
„O copiĭ! de voĭ sunt mîndru; simt acea mîndrie mare
„Care creşte cu mărirea unuĭ neam în deşteptare.
„Mĭ-am văzut visul cu ochiĭ, de-acum pot să mor ferice!
„Astăzĭ lumea ne cunoaşte: *Romîn* zice, *Viteaz* zice!“.

1) *Convorbirĭ literare*, XII, 46.

Credem de prisos de a maĭ retransceri versurile admirabile din *Peneș Curcanul* :

„Voioșĭ ca șoimul cel ușor
„Ce sboară de pe munte,
„Aveam chiar pene la picior,
„Ș'aveam și pene 'n frunte!....“ ;

căcĭ ele sunt adânc săpate în mintea și în sufletul orĭ-căruĭ Român.

Cu câte-va lunĭ maĭ 'nainte, Alexandri, răspunzînd la apelul *Societăţeĭ pentru studiul limbelor romane* din Montpellier, care pusese la concursul săŭ trienal: *Cîntecul latinuluĭ saŭ al ginteĭ latine*, cu scop de a'l traduce în toate limbele romane, de a'l pune pe musică și de a'l răspîndi în întreaga lume latină, scrisese frumosul *Cîntec al ginteĭ latine* :

„Latina gintă e regină
„Intr'ale lumiĭ ginte marĭ;
„Ea poartă 'n frunte o stea divină
„Lucînd prin timpiĭ secularĭ,
„Menirea eĭ tot înainte
„Măreț îndreaptă pașiĭ săĭ,
„Ea merge 'n capul altor ginte
„Vărsând lumina 'n urma eĭ....“ ;

cîntec care, premiat de juriul înfiinţat de *societate*, atrase, în ţară, poetuluĭ învingător, o serie de ovaţiunĭ frenetice, slabă expresiune a bucurieĭ naţionale precum și a recunoștinţeĭ publice pentru această izbîndă a literatureĭ și a poezieĭ romîne.

In fine ziua de zece Maiŭ 1881, care puse pe capul primuluĭ Rege al Romînieĭ coroana de oţel făurită cu tunurile biruite la Plevna, a fost celebrată de Alexandri în versurĭ ce se pot număra printre cele maĭ frumoase inspiraţiunĭ ale lireĭ sale patriotice :

„In viaţa mea avut-am un dor ș'un vis de-acele
„Ce poartă pe-a lor aripĭ resfrîngere de stele,
„Un vis frumos ca dorul ce naște dintr'un vis.
„Prin umbră deabia ochiul ţintit îl întrevede
„Și mintea nu 'ndrăznește în el a se încrede....
„Dar iată!... Azĭ la soare el sborul și-a deschis!
. . . . . .
„Onor, mărire, fală și viață și tărie
„Să fie a ta parte în seculĭ, Romînie!

„Oțelul din coroană cu glorie-ĭ bătut!
„In luptă, ajutată de sacra Provedință,
„Orĭ-care fapte grele păreaŭ cu neputință
„Tu le-aĭ dorit pe toate, pe toate le-aĭ putut!
. . . . . .
„Săltați în pepturĭ inimĭ cu-o mîndră exaltare!
„Tunați, viteze tunurĭ, lungĭ salve de serbare!
„Mișcați a voastre coame vechĭ codri de pe plaiŭ!
„Azĭ Patria romînă apare triumfală
„Purtînd cu majestate coroana sa Regală
„Și falnica hlamidă a soareluĭ din Maiŭ!“.

De altmintrelea nu numaĭ poeziile patriotice ale nemuritoruluĭ bard — poezii din care credem că lectoriĭ *Revisteĭ idealiste* vor fi regăsit aci cu plăcere cîte-va extracte — dar și cea maĭ mare parte din scrierile atît în proză cît și în versurĭ ale luĭ Alexandri, de la *Bucheteira de la Florența* pînă la *Ovidiŭ* (tipărit cu cîte-va lunĭ înainte de moartea luĭ) învederează întinderea și neclintirea patriotismuluĭ înflăcărat care în materie politică, socială — să nu uităm că Alexandri, încă din anul 1844, celebra *Desrobirea țiganilor* — literară, artistică, 'ĭ-a aprins sufletul, a făcut să-ĭ bată inima, 'ĭ-a condus condeiul pînă în cele din urmă zile ale vieții sale. Și într'adevăr, ce sunt *Doinele*, dacă nu un snop de florĭ culese pe cîmpia romînească, și îmbalsamate cu mirosul pătrunzător al pămîntuluĭ natal? Mulți poețĭ — și nu din ceĭ maĭ neînsemnați — încep prin a cînta patimele lor, adese-orĭ imaginare, încercînd a ne interesa și a ne mișca prin destăinuirĭ intime, prin confidențe personale, maĭ tot-de-auna indiferente publiculuĭ; Alexandri, deși în primul foc al tinereții, nu are în suflet decît o patimă: dragostea de țară. El cîntă *doina*, adică, după cum ne zice el însușĭ „cea maĭ vie „expresie a sufletuluĭ romînesc, plîngerea duioasă a patrieĭ „noastre după gloria sa trecută“; el ne destăinuește pe *Cinel-Cinel*, pe *Marioara Florioara*, și de-o-dată, țara românească, pe care Romîniĭ abia o cunoșteaŭ, care zăcea cu comoarele eĭ, sub vălul negru ce aruncaseră asupra'ĭ lungĭ veacurĭ de tiranie și de asuprire, se deșteaptă, reînviază, și răsare la ochiĭ noștri în toată strălucirea și în toată fala frumuseții sale!

După *Doinele* iată *Pastelurile*, tabloul cel maĭ perfect, cel maĭ fermecător al vieții noastre bucolice — căcĭ Romînul e maĭ nainte de toate păstor și plugar; *Pastelurile*, pe care le-aĭ crede eșite din imaginația unuĭ Teocrit saŭ unuĭ Virgiliŭ, și în care

poetul descrie, cu o simplicitate maiestrită şi cu o intensitate de emoţiune pe care singurii Romîni o pot pricepe şi simţi, diferitele aspecte ale ţării şi ale vieţii ţărăneşti; iarna acoperind cîmpiile cu manta-i de zăpadă:

„Ziua ninge, noaptea ninge, dimineaţa ninge iară!
„Cu o zale argintie se îmbracă mîndra ţară....“

prima adiere a vîntului de primăvară:

„Ah! iată primăvara cu sînu'i de verdeaţă!
„In lume'i veselie, amor, sperare, viaţă!...“

obiceiurile şi sărbătorile de la ţară *(Floriile, Paştile)*; traiul şi îndeletnicirile ţăranului nostru *(Semănătorii, Secerişul, Cositul;*— toate acestea exprimate cu atîta duioşie, cu o perfecţiune de formă aşa de întreagă şi de deplină, încît *Pastelurile* vor remîrea în veci podoaba şi fala poeziei române.

Nu voim a păşi mai departe: ne-ar fi însă lesne, dacă n'am fi restrînşi prin marginile cam înguste ale presentului articol, şi dacă n'ar fi din parte-ne, o ambiţiune îndrăsneaţă de a pretinde a fi zugrăvit, abia prin cîte-ve trăsături de penel, o figură aşa de complexă şi aşa de uriaşă ca acea a lui Alexandri, ne-ar fi, zic, lesne de a reaminti că în *Dumbrava roşie*, în mai toate *Legendele*, dragostea de ţară şi simţirile patriotice ale poetului ţin un loc de căpetenie, iar că cea mai mare parte din operile lui dramatice au fost scrise cu gîndul şi cu intenţiunea bine hotărîtă de a biciui şi de a distruge, prin arma a-tot-puternică a batjocurei, toate înrîuirile viţioase şi nefaste care pociseră limba şi stricase moravurile noastre naţionale. In ura ce purta duşmanilor ţării sale — dacă totuşi un om bun şi blînd ca dînsul era capabil de ură — în dorinţa lui neclintită de a reînvia atît idiomul cît şi datinile strămoşeşti, Alexandri a satirizat tot ce nu era curat romînesc, pe toţi aceia ale căror obiceiuri, apucături, limbagiu, costum chiar, eraŭ potrivnice ideilor de renaştere şi de regenerare naţională preconizate şi apărate de dînsul.

Iată pe scurt ce fu, în diferitele lui sfere de acţiune, patriotismul lui Alexandri. Să ne fie permis, nouă care am avut fericirea de a'l cunoaşte mai de aproape şi de a trăi pe lîngă dînsul într'o intimitate plăcută şi neuitată de mai mulţi ani, să ne fie permis de a adăoga că nici înalta cultură cu care el era

înzestrat, și care era cu mult superioară stăreĭ de civilizare în care ne aflam în prima jumătate a secoluluĭ al XIX-lea, nicĭ simpatiile sale bine cunoscute pentru Italia și pentru Franța, unde mergea des și bucuros, nu avură darul, la nicĭ un moment și în nicĭ o împrejurare, de a micșora saŭ de a încropi dragostea fierbinte ce el avea de țara luĭ. Uniĭ din Romîniĭ noștri — maĭ cu seamă aceia carĭ aŭ copilărit, carĭ aŭ fost crescuțĭ, carĭ s'aŭ format în străinătate — sînt cîte-odată predispușĭ a găsi viața de aiurea maĭ frumoasă, maĭ interesantă din punctul de vedere al cultureĭ literare și artistice, maĭ ușoară de cît viața de la noĭ — aceasta maĭ cu seamă în prima lor junie, atuncĭ cînd nu sunt încă oamenĭ deplinĭ, și cînd sentimentul de datorie către patrie n'a luat încă în inima lor rădăcinĭ puternice și adîncĭ. Alexandri n'a căzut nicĭ odată într'un asemenea cusur. Din potrivă, el nu pricepea, nu gusta viața de cît în mijlocul cîmpiilor pe care privirea luĭ era obicĭnuită a se întinde, de cît față cu aceĭ „codri de verdeață“, cu aceĭ „munțĭ răsunătorĭ“, ce Musa luĭ a cîntat de atîtea orĭ. Veneția, Roma, Palermo, Parisul îl atrăgeaŭ negreșit, oferindu-ĭ minunatele lor frumusețĭ, plăcerile lor nesleite, toate desfătările unuĭ traiŭ plăcut și ușor; îndată însă ce stătuse cît-va timp pe malurile Seneĭ, saŭ în Veneția „mult duioasă“, saŭ „la Palerma 'n Moreale“, îl apuca dorul de țară, și se reîntorcea la Mirceștĭ în pripă și cu cea maĭ deplină fericire. Nicĭ chiar în cursul misiuneĭ sale diplomatice în Franța, atuncĭ cînd se bucura de foloasele unuĭ traiŭ îmbelșugat și de creditul uneĭ situațiunĭ excepționale, Alexandri nu putuse să se deprinză cu agrementele și petrecerile din Paris. Pentru cine l'a cunoscut maĭ de aproape, pentru cine a studiat, chiar în mod superficial, operile poetuluĭ, acea trebuință de a reveni adesea „să sărute pămîntul“ Romînieĭ; acea imposibilitate de a trăi aiurea de cît sub umbra recoroasă a lunceĭ din Mirceștĭ; în fine, acea indiferență, acel dispreț pentru onorurile și foloasele de tot felul atașate la înalta pozițiune ce el ocupa în Franța—toate acestea se explică prin unele din trăsăturile cele maĭ caracteristice ale fireĭ sale ce ne-am silit de a pune în lumină în cursul articoluluĭ de față. Neuitatul Francisque Sarcey ceruse ca să se scrie pe mormîntul săŭ: *Sarcey, ziarist și profesor.* Singura inscripție ce s'ar cuveni pentru monumentul luĭ Alexandri ar fi: *Alexandri, poet și patriot*, căcĭ toate versurile luĭ par a fi eșite chiar din fibrele cele maĭ intime ale inimeĭ romîne,

și sunt ca icoana adevărată și poetică a țăreĭ și a neamuluĭ nostru. De aceea s'a zis cu drept cuvînt de Alexandri că el este poetul nostru „național“, în gradul cel maĭ înalt, și precum a fost Virgiliŭ la Romanĭ.

Nimic decĭ nu putea fi maĭ nemerit, nicĭ maĭ glorios pentru Academia romînă, nicĭ maĭ demn pentru națiune, de cît hotărîrea luată de a consacra printr'un monument măreț meritele și virtuțile unuĭ asemenea bărbat. Nu știm cine va fi chemat a face parte din comitetul întocmit pentru ridicarea aceluĭ monument, nicĭ de ce maiestru, nicĭ în ce loc el se va ridica. Dacă ne-ar fi permis însă să exprimăm și noĭ umila noastră părere, am dori ca monumentul luĭ Alexandri, săpat într'o bucată de marmoră, albă, netedă și curată cum a fost inima sa, să înfățișeze poetul adîncit în gîndirile luĭ, zîmbind la tot ce'ĭ a fost maĭ drag în astă lume, adică țara romînească, fălindu-se de fala eĭ, și tot-de-odată ascultînd cu emoțiune imnul etern frumos, etern măreț, ce natura neperitoare înalță către Creator; iar Patria, îngenuchiată dinaintea luĭ, Patria pe care a glorificat-o, Patria pentru care a bătut necontenit sufletul săŭ, să'ĭ întinză o ramură de laur, ca unuia ce bine a meritat de la dînsa, ca unuia ce n'a avut nicĭ o gîndire, nicĭ o dorință, nicĭ o speranță care să nu fi fost pentru ea! Am dori de asemenea ca să reînvie în trăsăturile feței, în atitudinea trupuluĭ, în simplicitatea gestuluĭ acea bunătate, acea blîndeță, acea veselie care aŭ fost semnele distinctive și caracteristice ale fireĭ luĭ Alexandri, ast-fel ca să ni se pară că a maĭ rămas printre noĭ ceva din spiritul și din sufletul duiosuluĭ cîntăreț. Am cere, în fine, ca monumentul luĭ Alexandri să se ridice, nu în mijlocul sgomotos al uneĭ piețe publice, nicĭ chiar dinaintea teatruluĭ nostru național, deși întemeiat de dînsul, ci într'o grădină, într'un parc, în Cișmegiŭ saŭ la șosea, departe de agitațiunea și de vălmășagul orașuluĭ, într'un loc pacĭnic și înflorit, unde adie vîntul, unde cîntă privighetoarea, unde înfloresc criniĭ și trandafiriĭ, singurul lăcaș demn de poetul ce a iubit numaĭ ce e dulce, ce e frumos, ce e senin, și care n'a celebrat decît patria, libertatea și amorul!

Ar fi bine, ar fi drept, ar fi meritos pentru națiune ca un asemenea monument să se ridice cu întregul concurs al neamuluĭ romînesc, și ca ceĭ maĭ marĭ, ca și ceĭ maĭ micĭ, chiar ceĭ maĭ sărmanĭ, să aducă saŭ să trimeată cu pietate, cu recunoștință și cu respect omagiul prinosuluĭ lor. Să subscrie decĭ

18395.
BIBLIOTECA Centrală Universitară București

bogații și săracii, bătrînii și tinerii, bărbații și femeile, flăcăii și fetele, funcționarii și pensionarii, plugarii, ostașii, toți aceia pe care Alexandri 'ĭ-a iubit, 'ĭ-a cîntat, 'ĭ-a glorificat în versurile sale; să subscrie orĭ-cine are o inimă romînească, orĭ-care simte romînește, ast-fel ca să se adevereze singura inscripțiune pe care am dori să o vedem, după cum am zis maĭ sus, săpată pe soclul monumentuluĭ: **Nația romînă luĭ Alexandri. poet și patriot.**

BIBLIOTECA CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI

VERIFICAT
1987

BIBLIOTECA
Centrală
Universitară
București

VERIFICAT
2017